

Фахові конкурси

КОНКУРС ФАХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ У ПЛОЩИНІ БАЗОВИХ ЗАКОНОДАВЧИХ ДОКУМЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ

Лариса ГОЛОДЮК,

заступник директора з науково-методичної діяльності комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», доктор педагогічних наук, доцент

За останні п'ять років відбулися значні зміни у законодавчих документах освітньої сфери. Вперше або за новою редакцією були прийняті Закони України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2016), Порядок проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти (2019), Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (2020), Державний стандарт базової середньої освіти (2020), Положення про атестацію педагогічних працівників (2022) та ін.

Аналіз змісту вищезгаданих документів засвідчує про зростання вимог до педагогічного професіоналізму і особистих якостей вчителя. Професійні зміни стосуються: ускладнення змісту освіти, гарантування високого рівня освітніх стандартів; самостійної постановки і вирішення творчих і дослідницьких завдань; ускладнення проблем виховання; безперервного оволодіння інноваційними технологіями навчання і виховання, новими досягненнями національного і зарубіжного досвіду; розв'язання складних професійно-педагогічних проблем, які вимагають інтеграції знань, практичних умінь і навичок із таких суміжних з педагогікою наук, як філософія, психологія, медицина, економіка, правознавство, кібернетика та ін.; роботи в єдиному інформаційному середовищі, що передбачає раціональне використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі тощо [10].

Особливої уваги заслуговують документи, у яких чітко визначається напрям підвищення професійного майстерності (табл.), зокрема шляхом участі у фахових конкурсах всеукраїнського та міжнародного рівнів.

Назва документу	Примітка
Порядок проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти (2019)	У пункті 6.3 деталізується напрямок оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників закладу освіти через: ефективність планування педагогічними працівниками своєї діяльності, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу з метою формування ключових компетентностей учнів; постійне підвищення рівня професійної компетентності та майстерності педагогічних працівників.
Про повну загальну середню освіту (2020)	У статті 22, п.3 зафіксовано, що педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свою педагогічну майстерність.

Положення про атестацію педагогічних працівників (2022)	У пункті 6 зазначено, що позачергова атестація педагогічного працівника, освітній рівень, стаж роботи на посадах педагогічних працівників якого відповідає вимогам, визначених у пунктах 8, 9 цього розділу, може проводитися за його ініціативою та/або за однією з таких умов: 1) визнання переможцем, лауреатом фінальних етапів всеукраїнських, міжнародних фахових конкурсів.
Положення про атестацію педагогічних працівників (2022)	У пункті 10 зазначається, що за результатами атестації педагогічні звання присвоюються (підтверджуються) педагогічним працівникам, які мають кваліфікаційну категорію «спеціаліст першої категорії» / «спеціаліст вищої категорії» та які, зокрема: були визнані переможцями, лауреатами всеукраїнських, міжнародних фахових конкурсів.

Дефініція «професійна майстерність» розглядається в єдиній педагогічній площині із поняттями «педагогічна майстерність педагога», «професійна компетентність педагога». Аналіз поняття «професійна компетентність педагога» було здійснено у попередніх номерах цього видання [1; 3; 5; 8; 9]. Зокрема, дане поняття визнається за основними компонентами: фаховий – знання, уміння, навички, досвід, необхідні для виконання певних професійних завдань; діловий – певні якості працівника: організованість, ініціативність, ефективність, працьовитість, активність, які сприяють реалізації професійних завдань; морально-психологічний – самооцінка, справедливість, об'єктивність, культура поведінки тощо як необхідні фактори самоорганізації працівника; соціальний – відстоювання інтересів як одна з головних умов ефективної діяльності працівників; інтелектуальний – загальна ерудиція, уміння аналізувати явища в різних сферах суспільного життя, володіти методологією та навичками прийняття оптимального рішення. Щодо поняття «педагогічна майстерність», то у наукових працях І. Зязюна воно визначається як комплекс властивостей особистості вчителя, що забезпечують високий рівень самоорганізації його професійної діяльності на рефлексивній основі [6, 641]. Інший науковець С. Кравець професійну майстерність педагога розглядає як безперервний процес, який забезпечується систематичним функціонуванням психологічних феноменів (когнітивний, мотиваційний, діяльнісно-поведінковий, емоційний та ін.) на усіх етапах організації освітнього процесу [7].

Отже, удосконалення професійної майстерності посилює необхідність оволодіння педагогами інноваційними технологіями і методами навчання, що спрямовані на розвиток і вдосконалення професійного рівня педагогів. Участь у фахових конкурсах сприяє розвитку професійної майстерності педагогів через усвідомлену систематичну і послідовну самоосвітню діяльність.

На офіційних сайтах Міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/ua/konkursi-dlya-pedagogiv>) та Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» (<https://imzo.gov.ua/zahodi/konkursi-dlya-osvityan/>) можна знайти перелік міжнародних та всеукраїнських фахових конкурсів для педагогічних працівників. Одним із престижних є всеукраїнський конкурс «Учитель року», який проводиться з 1996 року і є конкурсом професійної майстерності вчителів, який проводиться на державному рівні на

виконання Указу Президента України від 29 червня 1995 року № 489 «Про всеукраїнський конкурс «Учитель року», відповідно до Положення про всеукраїнський конкурс «Учитель року» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-95-%D0%BF#Text>) з метою підвищення престижності професії вчителя в суспільстві.

Цього року конкурс проводився у чотирьох номінаціях: «Захист України», «Основи здоров'я», «Початкова освіта», «Фізична культура».

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 19.10.2022 року № 930 «Про проведення всеукраїнського конкурсу “Учитель року – 2023”» та наказу директора департаменту освіти і науки обласної військової адміністрації від 14.11.2022 року № 202-од «Про проведення обласного туру всеукраїнського конкурсу “Учитель року – 2023”», відповідно до листа директора департаменту освіти і науки обласної військової адміністрації від 22.11.2022 № 35-12/2662/0.35 «Про умови та порядок проведення обласного туру всеукраїнського конкурсу “Учитель року – 2023”», з метою якісної організації та проведення обласного туру та підготовки учасників до результативної участі у другому турі зазначеного конкурсу був розроблений інтернет-ресурс «Конкурс «Учитель року - 2023» у Кіровоградській області» (<https://konkurs-2023.blogspot.com/>).

Відповідно за результатами реєстрації на сайті МОН України до участі в обласному турі було допущено 73 педагогічні працівники. Взяли участь 52 педагоги, представники закладів загальної середньої освіти міських, селищних, сільських рад Кіровоградської області. Відмовилася від участі в обласному турі 21 особа, серед них із: Кропивницького району – 7, з Олександрійського району – 7, з Новоукраїнського району – 6, Голованівського району – 1 (детальніше https://docs.google.com/document/d/1xIe5PXQqXqkhcs_Lj4-r7v2fBys-cbRr/edit).

Обласний тур конкурсу проводився у онлайн-форматі на платформі <http://surl.li/ipoqf>. Конкурсанти могли заздалегідь ознайомитися із переліком конкурсних випробувань, критеріями оцінювання виконання завдань та отримати консультації.

Кожне конкурсне випробування дозволяло педагогу презентувати свою педагогічну майстерність. Зокрема, під час виконання конкурсного випробування «Майстер-клас» педагог демонстрував вміння адаптувати власну педагогічну ідею (методи, прийоми роботи) до визначеної шляхом жеребкування навчальної теми з урахуванням вікових особливостей «уявних» учнів. Журі оцінювали доцільність вибору методів та прийомів, майстерність та ефективність їх використання; відповідність продемонстрованих методів та прийомів власній педагогічній ідеї, меті, змісту навчання; дотримання принципів проведення майстер-класу; обґрунтованість позиції та лаконічність відповідей.

Під час виконання методичних завдань конкурсного випробування «Методичний практикум» учасниками демонструвався рівень предметно-методичної компетентності. А саме, оцінювалися фахові знання та вміння; гнучкість педагогічного мислення; вміння використовувати сучасні підходи та обрати оптимальні прийоми, методи та засоби для організації освітнього

процесу; реалізація наскрізних змістових ліній; спрямованість обраних технологій, методів, форм, прийомів роботи на розвиток в учнів конкретної навички або конкретного уміння та їх доцільність; урахування вікових особливостей учнів.

У процесі виконання завдань конкурсного випробування «Практична робота» учасники демонстрували вміння виконувати практичні завдання у межах навчального предмета. А під час конкурсного випробування «Тестування» конкурсанти демонстрували свої знання предмета і методики його викладання.

Традиційним було конкурсне випробування «Урок». Окремо для кожного конкурсанта шляхом жеребкування обиралися теми конкурсних уроків відповідно до навчальних програм. Оцінювалися науковість, предметно-методична компетентність, творчий підхід; спрямованість на формування цілісності знань, предметних та ключових компетентностей, цінностей і ставлень; реалізація наскрізних змістових ліній, результативність та доцільність використаних методів, засобів і форм роботи, професійні якості вчителя. Особливістю було те, що урок проводився у дистанційному режимі на базі закладу освіти, у якому працює педагог. Таким чином, члени журі мали змогу оцінити фахові знання вчителя; вміння спрямувати освітній процес на формування цілісності знань, предметних та ключових компетентностей, цінностей і ставлень учнів; реалізація наскрізних змістових ліній; активізація пізнавального інтересу учнів, стимулювання самостійності та організація самостійної діяльності; організація навчальної взаємодії та зворотного зв'язку; доступність та якість дидактичного, ілюстративного матеріалу; доцільність вибору цифрових технологій, раціональність використання мультимедійних технологій, електронних освітніх ресурсів, інтерактивних вправ; дотримання санітарного регламенту.

За рішенням обласних фахових журі переможцями та лауреатами стали:

Стеблина Тетяна Володимирівна, вчитель основ здоров'я, Комунальний заклад «Олександрівський ліцей №2» Олександрівської селищної ради Кропивницького району Кіровоградської області (переможець, 1 місце);

Панов Дмитро Сергійович, вчитель початкових класів, Комунальний заклад «Ліцей «Максимум» Кропивницької міської ради» (переможець, 1 місце);

Малик Володимир Юрійович, вчитель фізичної культури, Комунальний заклад «Бобринецький ліцей №2» Бобринецької міської ради Кіровоградської області (переможець, 1 місце);

Кондратьєв Сергій Володимирович, вчитель предмета «Захист України», Новоукраїнський ліцей «Лідер» Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області (переможець, 1 місце);

Самойленко Аліна Володимирівна, вчитель початкових класів, Новомиргородський ліцей №2 Новомиргородської міської ради Кіровоградської області (лауреат, II місце);

Шкрьобка Олексій Олегович, вчитель предмета «Захист України», Комунальний заклад «Бобринецький ліцей №1» Бобринецької міської ради Кіровоградської області (лауреат, II місце);

Ратушна Світлана Василівна, вчитель основ здоров'я, Новоукраїнський ліцей «Лідер» Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області (лауреат, II місце);

Онощенко Ольга Казімірівна, вчитель фізичної культури, Комунальний заклад «Навчально-виховне об'єднання природничо-економіко-правовий ліцей – спеціалізована школа I-III ступенів №8 - позашкільний центр Кіровоградської міської ради Кіровоградської області» (лауреат, II місце);

Друмашко Олена Володимирівна, вчитель початкових класів, Бандурівський ліцей Гайворонської міської ради Кіровоградської області (лауреат, III місце);

Наумов Олег Михайлович, вчитель предмета «Захист України», Комунальний заклад «Перчунівський ліцей» Піщаноблідської сільської ради (лауреат, III місце);

Гайдей Крістіна Олегівна, вчитель основ здоров'я, Комунальний заклад «Гайворонський ліцей №2» Гайворонської міської ради Кіровоградської області (лауреат, III місце);

Михайловська Галина Петрівна, вчитель фізичної культури, Комунальний заклад «Олексіївський інформаційно-технологічний ліцей» Піщаноблідської сільської ради (лауреат, III місце).

Із 49 громад виявили бажання брати участь у конкурсі педагоги 22 громад і лише із 6 громад (Гайворонська міська громада, Бобринецька міська громада; Кропивницька міська громада; Новомиргородська міська громада; Новоукраїнська міська громада; Піщаноблідська сільська громада) педагоги стали переможцями або лауреатами обласного туру.

Звертаємо увагу, що із 12 фіналістів, 2 фіналісти із Новоукраїнського ліцею «Лідер» Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області. Із Піщаноблідської сільської громади зареєструвалося 5 педагогів, взяли участь – 5, із них 2 учителя стали фіналістами обласного туру.

Комунальний заклад «Ліцей «Науковий» Міської ради міста Кропивницького» представляли 3 учасники та по 2 учасника із 11 закладів освіти: комунальний заклад «Перчунівський ліцей» Піщаноблідської сільської ради; комунальний заклад «Олексіївський інформаційно-технологічний ліцей» Піщаноблідської сільської ради; комунальний заклад «Кетрисанівський ліцей» Кетрисанівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області; комунальний заклад «Навчально-виховне об'єднання природничо-економіко-правовий ліцей – спеціалізована школа I-III ступенів №8 – позашкільний центр Кіровоградської міської ради Кіровоградської області»; комунальний заклад «Маловисківська гімназія №3 імені Григорія Перебийноса» Маловисківської міської ради Кіровоградської області; комунальний заклад «Олександрівський ліцей №1» Олександрівської селищної ради Кропивницького району Кіровоградської області; комунальний заклад «Олексіївський інформаційно-технологічний ліцей» Піщаноблідської сільської ради; комунальний заклад «Маловисківська гімназія №3 імені Григорія Перебийноса» Маловисківської міської ради Кіровоградської області; Дмитрівський ліцей імені Т. Г. Шевченка Дмитрівської сільської ради Кропивницького району Кіровоградської області;

Новоукраїнський ліцей №6 Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області; Онуфріївський ліцей Онуфріївської селищної ради Кіровоградської області.

І як висновок: 27 учасників із 13 закладів освіти області та 25 учасників із 293 закладів освіти. Така «активність» щодо участі у конкурсі призводить до низьких результатів на заключному турі, оскільки не відбувається конкурентного змагання на обласному рівні.

На жаль, цього року команда переможців не в повному складі представляла Кіровоградщину на фінальному етапі заключного туру всеукраїнського конкурсу «Учитель року - 2023», оскільки посіли місця нижче дванадцятого, а саме:

Стеблина Тетяна Володимирівна, вчитель основ здоров'я, Комунальний заклад «Олександрівський ліцей №2» Олександрівської селищної ради Кропивницького району Кіровоградської області (дипломант, 4 місце);

Панов Дмитро Сергійович, вчитель початкових класів, Комунальний заклад «Ліцей «Максимум» Кропивницької міської ради» (учасник, 13 місце);

Малик Володимир Юрійович, вчитель фізичної культури, Комунальний заклад «Бобринецький ліцей №2» Бобринецької міської ради Кіровоградської області (учасник, 17 місце);

Кондратьєв Сергій Володимирович, вчитель предмета «Захист України», Новоукраїнський ліцей «Лідер» Новоукраїнської міської ради Кіровоградської області (учасник, 17 місце).

У 2024 році конкурс відбудеться у чотирьох номінаціях: «Географія», «Образотворче мистецтво», «Українська мова та література», «Фізика». Для потенційних учасників конкурсу заплановані методичні серфінги (https://docs.google.com/document/d/1_nNJ6nQ43Lg9HLwG6FkoD1Q-VJLz7INItXv22iS8Sk8/edit), а для переможців обласного туру – індивідуальне оперативне навчання (січень-квітень 2024 року).

З метою підсиленої підготовки учасників до участі у заключному турі всеукраїнського конкурсу «Учитель року - 2025» заплановані у 2024 році творчі групи для вчителів зарубіжної літератури, історії, трудового навчання та хімії, на яких вчителі розкриють педагогічну майстерність у двох підсистемах: логіко-педагогічній (знання, педагогічне мислення, професійна мобільність); емоційно-творчій (творче самопочуття, педагогічна інтуїція, мистецтво спілкування).

Список використаних джерел:

1. Голодюк Л.С. Всеукраїнський конкурс «Учитель року» як засіб розвитку професійної педагогічної компетентності. *Науково-методичний супровід функціонування інформаційно-освітнього простору регіону на засадах інноваційного розвитку*. № 50. Кіровоград: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2014. С. 288-295.

2. Голодюк Л.С. Всеукраїнський конкурс «Учитель року»: двадцять років розвитку новаторства. *Науково-методичний супровід функціонування інформаційно-освітнього простору регіону*. № 51. Кіровоград: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2015. С. 361-368.

3. Голодюк Л.С. Оновлення методичних форм роботи з педагогами на засадах інтеграції *Науково-методичний супровід функціонування інформаційно-освітнього простору регіону*. №52. Кіровоград: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2016. С.113-122.

4. Голодюк, Л.С. Проектування індивідуальної траєкторії підготовки учителя до участі у фахових конкурсах (на прикладі Всеукраїнського конкурсу «Учитель року»).

Науково-методичний супровід функціонування інформаційно-освітнього простору регіону. № 53. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2017. С. 168-175.

5. Голодюк Л.С. Всеукраїнський конкурс «Учитель року» як фактор вияву професійної мобільності педагога. *Науково-методичний супровід функціонування інформаційно-освітнього простору регіону.* № 54. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2018. С. 135-140.

6. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність. *Енциклопедія освіти* / голов. ред. В. Г. Кремень ; АПН України. К., 2008. С. 641–644.

7. Кравець С. Г. Удосконалення професійної майстерності педагога у контексті психопедагогіки. URL: <http://surl.li/iovdu> (доступ 01.06.2023).

8. Савош В. О. Професійний розвиток учителів фізики в системі неперервної освіти: теорія і практика : монографія. Луцьк : ВолиньПоліграф, 2020. 420 с.

9. Мієр Т., Бондаренко Г. Практичні аспекти професійної підготовки вчителя початкової школи в умовах євроінтеграції. *Освітологічний дискурс*, 2020. №1-2 (28-29). С. 131-142.

10. Miyer T., Holodiuk L., Omelchuk S., Savosh V., Bondarenko H., Rudenko N., Shpitsa R. ICT as a means of implementing thematic FIN-modeling in the organization of training in institutions of higher pedagogical and adult education. *AD ALTA. Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Issue 1. Special XVIII. P. 26–32.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ КОНКУРСНИХ ВИПРОБУВАНЬ У НОМІНАЦІЇ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

(обласний тур всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2023»)

Олена ЧЕРНЕЦЬКА,

*старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»;*

Тетяна ПАШАНОВА,

*методист кафедри дошкільної та початкової освіти
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»*

Правильно кажуть, що, якщо людина талановита, то талант у неї багатогранний. Однак вона повинна ще зуміти розвинути в собі всі ці дарування, відшліфувати свої здібності й правильно скористатися ними з користю для себе і для людей, але вдається це далеко не всім і вже у всякому разі не відразу.

Алі Апишерон

На нашу думку, вчителі, є найважливішими членами нашого суспільства, оскільки дають учням мету, налаштовують їх на успіх, адже сучасні діти – це лідери світу завтра, а педагогічна спільнота є тією точкою відліку, з якої розпочинається формування свідомого та натхненного майбутнього покоління, тобто, відбувається проєктування суспільства як на місцевому, так і на глобальному рівнях.

У реаліях сьогодення професійний розвиток педагога відбувається в умовах постійних перетворень, які передбачають внутрішню активність, що